

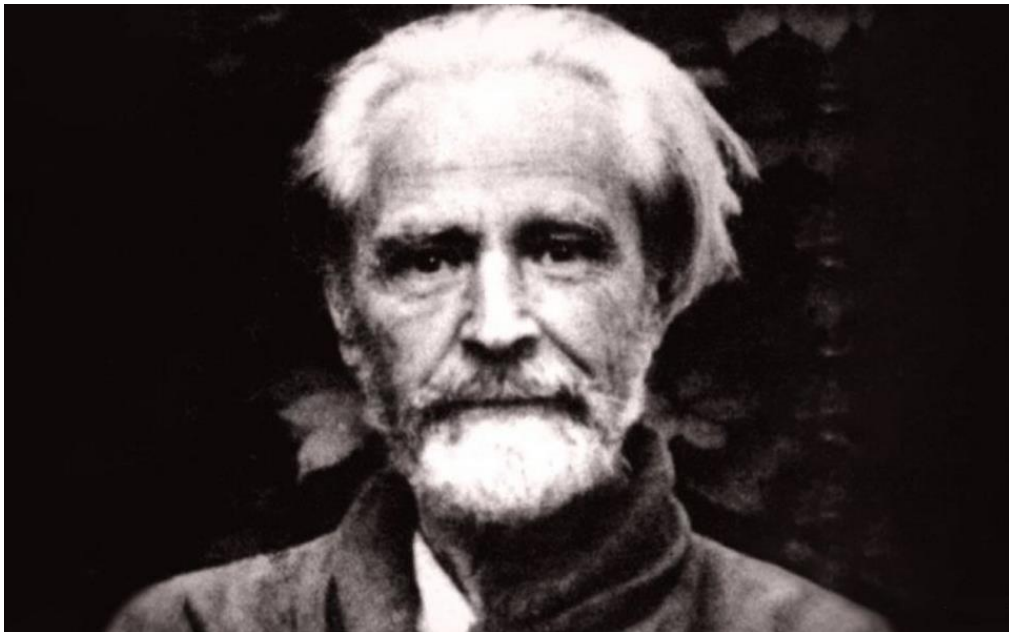
Monitorul DE VASLUI

Vasile Voiculescu – „Doctorul fără de arginți”. 140 de ani de la naștere

De către

Monitorul de Vaslui

30 noiembrie 2024

Există probabil un destin al marilor spirite de a se bucura de lumina totală a gloriei în posteritate, după ce fragila lor alcătuire pământească a trecut hotarul neființei. Este și cazul lui Vasile Voiculescu, un destin frământat, plin de cele mai neașteptate răsturnări.

Voiculescu a fost un erudit cu o gândire profundă, receptat și iubit cu patimă de oricine îl citește, fiindcă opera sa se adresează tuturor inimilor, nu unei elite anume. Poetul român care, după 1948, a suferit cumplit pentru convingerile sale democratice, devenind deținut la vârsta de 74 de ani, a lăsat o operă literară de mare rafinament artistic.

Spirit complex, bântuit de întrebări și neliniști în toate planurile, Voiculescu nu este tipul scriitorului ce se poate încadra cu ușurință într-o singură formulă literară. Opera sa diversă, atingând cote de cel mai înalt nivel estetic, prin multe din laturile ei, s-a impus deja în ansamblul literaturii noastre.

Format spiritual în lumea satului, sub influența culturii folclorice, și-a structurat personalitatea în jurul unei credințe statornice în valorile etice. Este unul dintre rarii scriitori a cărui permanentă grijă a fost aceea de a se pune tot timpul de acord cu propria conștiință. Scrisul său este pentru cine îl aprofundează o continuă comunicare cu divinitatea.

Voiculescu reprezintă tipul intelectualului autohton de la începutul secolului XX, care receptează sensul dezvoltării civilizației moderne spre urban ca pe o deșănțare dureroasă a sufletelor patriarhale. Om al secolului său, familiarizat cu cele mai noi teorii științifice, pe care le cunoaște în profunzime, scriitorul are nostalgia începuturilor, o originilor. El ne apare ca o conștiință scindată, om deopotrivă arhaic și modern.

Născut pe 27 octombrie 1884, în comuna Pârscov- județul Buzău, ca fiu al lui Costache Voicu, a fost înscris la școală sub numele de Voiculescu (nu Voicu) Vasile. Oficial însă acest nume va fi recunoscut în 1950, după ce purtătorul lui devenise scriitor de notorietate.

Traectoria întregii sale vieți a fost marcată de educația religioasă primită în copilărie. La cinci ani învățase deja de unul singur să citească și să scrie, așa încât la terminarea școlii primare pe care o urmează într-un sat apropiat (Pleșcoi), nu surprinde pe nimeni că este declarat premiant. Studiile secundare le urmează la Buzău, continuând apoi la excelentul liceu „Gheorghe Lazăr” din București.

Lăsându-se atras de poezie, de care va fi stăpânit toată viața, urmează cursurile facultății de litere, dar la dorința familiei, ascultătorul tânăr începe să studieze și medicina. După ce își ia doctoratul în medicină va practica această profesie cu dăruire, în paralel participând la viața culturală a țării, ca scriitor și director al redacției emisiunilor literare Radio. El credea că starea de lucruri se

poate schimba în primul rând prin cultură, prin acțiunile, activitățile și inițiativele circumscrise ei.

În 1913, când armata română a fost chemată să reglementeze conflictele de frontieră în Balcani, soldate cu pacea la București, participă ca medic la campania din Bulgaria, iar peste doi ani este mobilizat cu gradul de locotenent medic, însărcinat cu organizarea unui spital militar mobil în Moldova, la Bârlad.

După încheierea ostilităților, întors la București, Voiculescu a practicat medicina cu cea mai mare constanță până la cel de-al doilea război mondial, când s-a pensionat. În tot acest timp el a scris o mare parte din operă, rivalizând cu oricare alt profesionist al condeiului. Medicul scriitor ne-a lăsat comori inegalabile, unice.

Debutează în literatură cu poemul „Dorul”, în revista „Convorbiri literare” (1912), iar editorial cu volumul Poezii (1916). A colaborat activ la revista „Gândirea” și a dat la iveală multe volume de poezii în stil oarecum tradițional, după care a uluit criticii prin ciclul „Sonetelor”. Este probabil opera cea mai fascinantă a autorului, fapt datorat nu numai valorii literare, incontestabile, cât caracterului său de pastişă înaltă, de replică extrem de puternică dată unuia dintre cele mai celebre modele ale sonetului european.

Poet religios, hrănit din substanța evangheliilor, cărora le-a împrumutat forma alegoriilor și a parabolilor, dar și aceea a vechiului Testament, Vasile Voiculescu a reprezentat după 1920 un moment liric caracteristic.

Polivalența lui Voiculescu e demonstrată și de orientarea, pasageră, spre dramaturgie. El își exersează talentul pe diverse registre, de la drama religioasă până la farsă, de la drama istorică la comedie. Este un teatru experimental și eclectic, al cărui palier de semnificații anticipează universul prozei de maturitate.

O primă direcție importantă a literaturii sale fantastice se constituie din povestiri, de o puternică rezonanță folclorică. Rafinamentul artei narative a povestirilor sale reclamă un cititor, deopotrivă rafinat, familiarizat cu toate

convențiile literaturii și savurându-le ca atare. Voiculescu rămâne un punct de reper important în evoluția prozei românești.

Alături de scris, medicina a fost marea pasiune a vieții sale. Peste ambele se așterne, ca un voal diafan, o credință tainică, aproape sfielnică. Aceste trei planuri întrepătrunse (medicină, scris, credință) sunt coordonatele pe care se mișcă această personalitate serafică, atât de pătrunsă de spiritul binelui, încât ajunsese să preamărească profesia de medic datorită privilegiului care i se oferea zilnic de a face fapte bune, de a se pune în slujba semenilor. Practic, Voiculescu devine recunoscător pacienților săi pentru șansa de a-i ajuta. Era cunoscut drept „medicul fără de arginți” pentru că a făcut din medicină mai mult o pasiune, decât o profesie. A ajuns medicul sărmanilor pe care îi trata fără bani și le cumpăra medicamente din propriul buzunar.

Voiculescu este un scriitor de o uimitoare longevitate artistică, începând cu poeziile ortodoxiste din perioada interbelică și încheindu-și cariera în jurul vârstei de 70 de ani cu „sonete închipuite” și povestirile concepute în perioada postbelică. Și-a câștigat cu multă trudă gloria de care s-a bucurat aproape două decenii încheiate, pentru a pierde apoi toate pozițiile de care beneficiase.

După instalarea regimului comunist, viața scriitorului intră în declin. Dacă între 1927-1945 fusese unul dintre cei mai importanți oameni de cultură, după aceea este trecut la indexul autorilor interziși.

Însă cea mai grea lovitură a fost moartea soției, răpusă de o hemoragie cerebrală, în 1946. Profund afectat de pierderea femeii care i-a stat alături toată viața, Voiculescu se retrage din viața publică. Prea solicitat ca medic, ca redactor la Radio și ca publicist, aproape că nu observase când au trecut anii. Își schimbă stilul de viață, izolându-se în bibliotecă și deși a continuat să scrie, nu a mai publicat nimic. Mănâncă puțin, se plimbă mult, tace enorm, și mai ales scrie, încercând să evadeze dintr-un cotidian tot mai sumbru. Trăiește într-o sărăcie asumată și refuză absolut orice colaborare cu autoritățile comuniste. Aroganța sa nepăsătoare nu va rămâne trecută cu vederea.

Scriitorul găsește în sine forța de a scrie câteva opere capitale, toate publicate postum. După o viață atât de intensă își pregătea o retragere discretă, fiind însă gata să uimească lumea cu ultimele sale scrieri coapte la foc mic, opera sa cunoscând pe final un fulminant crescendo: sonetele, proza scurtă fantastică și romanul „Zahei Orbul”.

Din cauza faptului că a păstrat de-a lungul anilor legături cu intelectualii de la „Rugul Aprins”, Voiculescu a intrat în vizorul comuniștilor. Pe 5 august 1958 a fost arestat și pus sub acuzare pentru infracțiunea de „uneltire contra ordinii sociale”. La cei 74 de ani câți avea la data arestării era greu de crezut că va supraviețui cumplitelui regim penitenciar și durității anchetelor. După un proces lung în care a fost anchetat și chinuit de autorități, scriitorul a fost condamnat la 5 ani de închisoare, fiind ținut în temnițele comuniste de la Aiud și Jilava.

În închisoare a contactat o tuberculoză pulmonară, fiind în final internat în spitalul penitenciarului. Mărturiile colegilor de închisoare despre Voiculescu demonstrează că mărinimia medicului nu dispăruse nici în cumplitii ani de detenție. „Era impresionantă purtarea lui față de toți cei din jur. Se hrănea parcă din Duh Sfânt și era un creștin desăvârșit. Nu-l interesa prea mult hrana, împărțind-o cu ceilalți. Un om de o bunătate serafică pe care o arăta oricui. Medicul care nu critica pe nimeni și înțelegea pe toată lumea”. Așa îl evocă cunoscuții pe doctorul Vasile Voiculescu.

Ieșit pe poarta închisorii de la Aiud dus pe targă, Voiculescu era îmbrăcat într-un pulover cârpit cu niște petice de pătură, iar în picioare purta un fel de burlane de lână. Colegii de detenție scosese ră niște sârme de la pat, adunaseră ce găsiseră prin curte, își deșiraseră puloverele și îi improvizară pentru plecare haine și încălțări mai ca lumea.

Adus acasă din detenție în stare de semi-paralizie, prima întrebare adresată familiei a fost legată de dispariția cărților. Acestea fuseseră confiscate în mod abuziv, imediat după arestare, neașteptându-se sentința. Biroul îi era ocupat de chiriași introduși cu forța de stat. Cât a mai avut de trăit, după eliberare, cu sănătatea zdruncinată a stat în mai multe spitale. Timp de un an a trecut

prin chinuri groaznice ca urmare a bolii din închisoare, dar și-a păstrat memoria și gândirea intacte.

Asceza din timpul prigoanei comuniste, puterea de a refuza colaborarea, l-au ridicat pe înălțimi numai de el cunoscute, în aerul pur și tare al celor capabili de jertfire. Conduita socială și morală a omului, avaturile biografiei lui, mai ales cele de la senectute, aureolate de gloria operei, fac din Vasile Voiculescu unul dintre puținele cazuri ale literaturii române care exclud din capul locului detractorii.

Azi, vocea sa radiofonică am pierdut-o, dar nu și scrierile, la fel cum nu am uitat nici ideile ascunse în rândurile sale. Acest medic-scriitor-martir merită astăzi recitit, cu recunoștința care i se cuvine unui spirit nu doar dăruit, ci și ales. Opera lui Vasile Voiculescu nu va conțeni să intereseze cititorii de toate vârstele și de toate gusturile, semn al unei perenități și al unei valori solide, de la care vor trebui să plece (și la care vor trebui să ajungă) toate judecățile viitorului.

Bibliotecar, Luciana Macovei

Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui

Bibliografie: Viața lui Vasile Voiculescu. Florentin Popescu. București: Vestala, 2003. Pe urmele lui Vasile Voiculescu. Florentin Popescu. București: Sport-Turism, 1984. Vasile Voiculescu: monografie literară. Lucia Bărăgan. Craiova: Aius, 2009. Vasile Voiculescu, scriitorul martir și Rugul aprins. Vol. I. Sabina Măduța. București: Florile Dalbe, 2001.